

'een beetje dom'

Het is weer eens raak na de vakantie. Een schrijnend gevoel. Niet over het feit dat vanuit het koninklijke Huis ten Bosch de geschiedenis in Wikipedia wordt herschreven, of over het plan om Pronk de PvdA uit het dal te laten halen. Het zit dieper. Een wrijving tussen waarheid en werkelijkheid. Verbazing over het gedoe. Gedoe vol goede bedoelingen. Geworstel, tegen beter weten in. Oude oplossingen voor nieuwe vraagstukken. Zo heb ik deze week al in drie regio's van mijn werkgebied gediscussieerd over de verschillende vormen voor een op te richten Centrum voor Jeugd en Gezin. Overal de gezamenlijke wil van politici en professionals om ouders en kinderen te helpen opvoeden en opgroeien. Echter diverse fundamentele verschillen van inzicht over doel en insteek daarbij. Ook in de bijdragen in deze G kom ik ze tegen. Verschillen van inzicht over de zwaarte van de problematiek, de benadering daarvan, de organisatie van 'het CJG' of de rol van een elektronisch kinddossier.

85 procent van de huidige Nederlandse jeugd groeit gezond op, aldus Groenewegen, en zij behoort tot de gelukkigste ter wereld (p. 12). Maar ouders maken zich sneller zorgen dan vroeger. Gedrag van kinderen wordt volgens Pardoën te snel geproblematiseerd (p. 9). De eisen die de veel complexere samenleving stelt aan ouders, opvoeding en kinderen, zijn dan ook groter dan vroeger, zeker op het cognitieve vlak. En is de huidige generatie opvoeders tijdens hun eigen opvoeding nog wel goed toegerust voor deze rol? Ouders hebben vaak weinig zicht op diverse aspecten in het leven van hun kinderen, constateert Groenewegen (p. 12). Afgaande op het onderzoek van J/M vinden de meeste ouders dat kinderen, in ieder geval die van andere ouders, strenger moeten worden opgevoed, en onderschrijven zij weer de oude opvoedregel rust-reinheid-regelmaat (p. 36). Tegelijkertijd maken de ouders zich zorgen over de 'verloedering' van de maatschappij waarin hun kinderen moeten opgroeien, over zaken als agressie, seks, milieuproblematiek en vercommercialisering. In die maatschappij worden, zo ziet Pardoën, de nodige problemen afgewenteld op kinderen en de opvoedvaardigheden van hun ouders (p. 9).

Over de vraag hoe de opgroei- en opvoedthematiek het beste kan worden benaderd, blijken professionals en politiek genuanceerd te denken. Rouvoet, onze minister voor Jeugd en Gezin, is helder in zijn opvattingen. Van belang is een sluitende probleemsignalering met een goede risicoselectie. In gevallen waar de opvoeding van de kinderen niet goed verloopt, 'moeten ouders gemotiveerd worden om hulp te aanvaarden' (p. 5). Goorhuis (p. 31) vindt dat de verantwoordelijkheid van ouders allengs te veel wordt overgenomen door hulpverleners die steeds meer worden opgejut. 'De veiligheid van het kind prevaleert boven het recht van de ouders om hun eigen kind op te voeden,' stelt Rouvoet echter. Bruning heeft het over een veiligheidsutopie (p. 18). Net als enkele andere geïnterviewden wijst zij, mede gevoed door haar ervaring in de jeugdzorg, erop dat ernstige incidenten de legitimering lijken te zijn voor een *overkill* aan paternalisme en controle over opvoeding en kind in het algemeen. Zij benoemt enkele risico's van grootschalige screeningsprogramma's - veel kinderen die ten onrechte over het

hoofd zullen worden gezien of juist onnodig verplicht zullen worden tot hulp - en bepleit een focus op gebleken risicogroepen. Het is ook zo (Rouw, p. 36, Levering, p. 10) dat moeilijkheden bij het opgroeien of opvoeden niet automatisch tot problemen op latere leeftijd zullen leiden. Nog afgezien van het feit dat verplichte opvoedcursussen niet blijken te werken, zijn deze in die gevallen dus ook niet nodig, aldus Levering. Er is te weinig vertrouwen in het zelflerend vermogen van kinderen. Voor zijn ontwikkeling is het juist van groot belang dat een kind de ruimte krijgt om te experimenteren, fouten te maken, en dat het niet steeds wordt bevoogd en bijgeschaafd, stellen Munnichs (p. 18), Groenewegen, en Pardoën. De Regt: leg het accent niet op het voorkomen van problemen maar op het bevorderen van ontplooiing (p. 10). Laat het kind zoveel mogelijk zijn eigen verantwoordelijkheid bij het opgroeien, zo is de boodschap, en doe dat ook als het gaat om de rol van de ouders, familie, vrienden of burens bij het opvoeden (Goorhuis en Hegger, p. 31/32). Benut hun eigen draagvermogen en kracht, maak optimaal gebruik van het sociale netwerk. 'Community based care' blijkt veel effectiever te zijn dan institutionele zorg, zo hoorde ik hoogleraar opvoedkunde Jo Hermans recentelijk concluderen. Professionele zorg moet volgens hem dan ook flexibel en dicht rond het kind worden georganiseerd.

Ondanks al deze inzichten, lijken veel politici en professionals bij de discussies over het jeugdbeleid keer op keer verleid te worden door uniforme, zelfstandige en integrale organisatiestructuren waarbinnen professionals screenen, adviseren en doorverwijzen. Oude oplossingen voor nieuwe vraagstukken. Dat gaat schuren, schrijven. Het leidt tot geworstel tegen beter weten in. Rouw noemt het een reflex van de verzorgingsstaat om grootschalige voorzieningen te treffen die voor iedereen gelijk zijn (p. 36). Maar de politiek kan zich zo in ieder geval goed verantwoorden ten opzichte van de veeleisende burger, en de professional op zijn beurt weer tegenover de politiek. 'Als er iets gebeurt, wordt direct met de vinger gewezen naar het falen van de hulpverlening' (Van Woudenberg, p. 18). Munnichs: 'De samenleving heeft de behoefte zich in te dekken tegen risico's. 'En we hebben ons al zodanig ingedekt, dat we juist erg gevoelig worden voor de gevaren die nog over blijven' (p. 18).

De paradox is dat het in het belang van de gezondheid en de veiligheid van de jeugd is, om afstand te durven nemen van wat Bruning de veiligheidsutopie (p. 18) en Achterhuis de gezondheidsutopie (G5/04) noemt. En zo als politici en professionals de burger voldoende vertrouwen en ruimte te geven zijn eigen leven in te richten. Om met Boutellier (p. 35) te spreken: herbezinning is nodig, maar dan zou het wel handig zijn wanneer we de netwerk-samenleving - de nieuwe context waarin we verkeren - ook begrijpen en verdisconteren. De werkelijkheid laat zich immers niet aanpassen aan de waarheid. Anders zit er weinig anders op dan dat we door schade en schande wijs worden. Net als prins Friso, prinses Mabel. En is dat niet 'een beetje dom'?

Erik Lieber, hoofdredacteur